

Луценко Юрій Васильович,
керівник підрозділу, Рада національної
безпеки та оборони України, доктор
юридичних наук, професор;
Кумейко Андрій Вікторович,
докторант Національної академії
Служби безпеки України, кандидат
юридичних наук

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ МІЖНАРОДНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Одним з основних завдань будь-якої держави є протидія злочинності, яка є не лише негативним явищем сьогодення, а й загрозою національній безпеці, охоронюваним суспільним інтересам. У зв'язку із зростанням суспільної небезпеки перед державою постає питання щодо забезпечення ефективної охорони як окремого громадянина, так і всього суспільства в цілому [3, с. 5].

В умовах глобалізації транснаціональна організована злочинність є закономірним результатом розвитку злочинної діяльності в суспільстві, її організованих сфер і являє собою найбільш високолатентну і небезпечну систему організованої злочинної діяльності [7, с. 60].

Системна перебудова правоохоронних органів України, створення нових правозастосовних підрозділів, удосконалення існуючих нормативно-правових актів у сфері боротьби з організованою злочинністю, у тому числі транснаціональною, вкотре підтвердила, що така боротьба є глобальною проблемою, яку неможливо вирішити на рівні окремої держави, правоохоронного органу чи нормативноправового акту [5, с. 110]. Саме тому протидія злочинності у багатьох країнах світу відіграє вирішальну роль при формуванні безпекової політики у різних сферах державного управління.

Враховуючи те, що організована злочинність виникає складним причинним комплексом, боротьба з нею буде ефективною лише тоді, коли існуватимуть відповідні умови формування системи заходів (економічних, соціальних, правових, організаційних та ін.), які будуть націлені на блокування, нейтралізацію цих небезпечних явищ сьогодення на засадах здійснення спеціальної правоохоронної діяльності. Головним центром такої діяльності повинна стати правоохоронна структура,

яка здатна оперативно та ефективно реагувати на виклики і загрози, які існують з боку організованої злочинності, у тому числі на транснаціональному рівні [4, с. 209; 9, с. 76–80].

У більшості європейських країн наявність злочинного формування визнається суспільно небезпечним діянням. У цьому контексті слід виділити кримінальне законодавство Італійської Республіки яке встановлює кримінальну відповідальність саме за членство у кримінальному угрупованні і застосовує принцип «презумпції винуватості» за ряд кримінальних правопорушень, що полягає у покладанні на підозрюваного в отриманні незаконних доходів обов'язку доводити легітимність їх походження [5, с. 110; 8, с. 97–99].

У Особливій частині КК Італійської Республіки містяться основні статті, присвячені організованій злочинності, які входять до складу Глави V «Злочини проти загального порядку». Де ст. 416 має своїм предметом злочинні співтовариства і ст. 416-2 – мафію. Перша норма має історичні зв'язки з попередніми кримінальними кодексами (Кодексами Занарделлі 1898 р. і Рокко 1930 р.), що виникли під впливом позитивної школи, яка виходила з соціальної небезпеки злочинної діяльності, здійснюваної окремими особистостями або спільнотами. Друга норма з'явилася після опублікування Доповіді американської комісії в 1965 р. і прийняття Закону про організовану злочинність 1975 р. для боротьби з мафією і Коза Ностроу в США [10, с. 5].

Всі питання боротьби з організованою злочинністю перебувають в Італії Республіці у віданні Міністерства внутрішніх справ. Особливу активність поліція демонструє в останнє десятиліття. Це наочно можна продемонструвати прикладами конфіскацій, що були проведені правоохоронними органами за вироками судів. Так, тільки на Сицилії конфіскували власність мафії на 300 млн євро. Одночасно конфісковано велику кількість акцій різних підприємств, 60 га землі і 220 будівель. Все це належало мафіозному босові з сицилійського міста Трапані Маттео Мессіна Денаро і було записано на ім'я місцевого крупного підприємця Джузеппе Гріголі.

У останні роки італійська влада конфіскувала у мафії майже 10 тис. об'єктів нерухомості. Конфісковані будівлі, як правило, передають громадським і державним організаціям, які займаються соціальною підтримкою малозабезпечених родин.

Італійське правосуддя виносить суворі вироки членам злочинних співтовариств.

Так, поліція низки європейських країн, а також Бразилії та Панами під керівництвом представників правоохоронних органів Німеччини викрила та заарештувала близько сотні підозрюваних у контрабанді кокаїну, відмиванні грошей та податкових злочинах [11]. Головною ціллю широкомасштабної операції, яку проводили у співпраці з агентами Євроюст і Європол та задіяли правоохоронців були ватажки «Ндрангети». Затриманих осіб підозрюють у відмиванні грошей, торгівлі наркотиками, ухиленні від сплати податків і шахрайстві. Ця мафія вважається однією з найпотужніших у світі, в даний час значну частину своїх доходів отримує від торгівлі наркотиками.

Досліджуючи зарубіжний досвід боротьби зі злочинністю, слід звернутися за досвідом міжнародного співробітництва до німецького Федерального відомства кримінальної поліції (ВКА). У сучасній Європі ВКА займається боротьбою з транснаціональною організованою злочинністю і тероризмом, корупцією в органах державного управління, проявами релігійного та міжетнічного екстремізму, злочинами в економіці, пов'язаними з «відмиванням» грошей, незаконним обігом наркотиків, підробкою, проституцією, тощо. При цьому кримінальна поліція має для виконання цього завдання необхідне правове, кадрове та технічне забезпечення, володіє найпотужнішим електронним банком оперативних даних – INPOL. ВКА має в своєму розпорядженні також необхідну науково-технічну базу і займається аналітичною обробкою оперативної та відкритої інформації, в тому числі й з-за кордону, розробляє стратегію і тактику дій поліції на перспективу, впроваджує нові зразки спеціальної криміналістичної техніки, успішно вирішує питання підготовки та перепідготовки кадрів [2, с. 57].

Основними сферами діяльності організованої злочинності в США є торгівля наркотиками, людьми і незаконне ввезення мігрантів, «відмивання» грошей, корупція, тероризм. Особливістю цієї злочинності є її транснаціональний і глобальний характер. У цьому зв'язку організована злочинність в США і зусилля, спрямовані на боротьбу з нею, розглядаються спільно з іншими країнами і регіонами світу. Як відзначають офіційні представники ФБР, у ході боротьби з організованою внутрішньою і міжнародною злочинністю їхнє відомство використовує найрізноманітніші

методи, що включають застосування усього спектру законів і самих передових технічних засобів. Особливо ефективними вважаються заходи, що проводяться в рамках застосування Закону про організації, які потрапили під вплив рекетирів або корумпованих елементів. Такі розслідування супроводжуються секретним впровадженням кадрових співробітників ФБР (агенти під прикриттям) в подібні організації, юридично дозволеним електронним спостереженням за підозрюваними, вербуванням інформаторів та свідків. Більшість подібних операцій проводиться спільно з іноземними та місцевими юридичними структурами. У боротьбі з організованою злочинністю та розповсюдженням наркотиків ФБР зосереджує свої зусилля на розслідуванні злочинної діяльності особливо небезпечних міжнародних, національних і регіональних угруповань [0, с. 13; 6, с. 79–83].

Провівши порівняльно-правовий аналіз боротьби зі злочинністю Республіки Італія, США можна стверджувати про достатню ефективність такої боротьби. Правоохоронні органи цих країн ефективно борються з проявами злочинності, створюючи нові підрозділи та шукаючи новітні технології і методи такої боротьби, а також беруть до уваги досвід розвинених країн світу. Будемо сподіватись, що позитивний досвід зарубіжних країн стане у нагоді національним суб'єктам боротьби зі злочинністю.

Список використаних джерел

1. Бадюк М. О. Зарубіжний досвід протидії транснаціональній організованій злочинності. *Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії злочинності*: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 13 лист. 2015 р.). Одеса: ОДУВС, 2015. С. 3–14.
2. Головкін Б. М. Корупція у приватному секторі. URL: <http://eipe.ucoz.net/pdf/delictology-3.pdf#page=51>
3. Луценко Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України: монографія. Харків: Право. 2015. 200 с.
4. Луценко Ю. В. Протидія організованій злочинності та корупції в Україні: окремі теоретичні проблеми. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: зб. тез Міжнародної наук.-практ. конф. (Львів, 8 лист. 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 208–210.

5. Луценко Ю. В. Участь спеціальних служб іноземних держав у протидії організованій злочинності та корупції на прикладі Італійської Республіки. *Наше право*. 2017. № 4. С. 110–116.

6. Луценко Ю. В., Арешонков В. В. Вплив організованої злочинності на світову безпекову політику, що викликана пандемією Covid-19. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. № 1, С. 78–86.

7. Луценко Ю. В. Протидія злочинності у світлі міжнародного правопорядку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 5. С. 60–64.

8. Луценко Ю. В. Протидія корупційній злочинності: реалії та перспективи. *Запобігання корупції у приватному секторі: матеріали наук.-практ. онлайн «круглого столу», присвяченого 25-річчю із дня створення НДІ вивчення проблем злочинності та 95-річчю із дня народження акад. В. В. Сташиса (Харків, 1 лип. 2020 р.)*. Харків: Право, 2020. С. 96–101.

9. Луценко Ю. В. Протидія організованій злочинності: національний та іноземний досвід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 2. С. 75–81.

10. Столярський О. В. Розвиток основних напрямків і форм міжнародного співробітництва в боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю після прийняття Статуту ООН. *Митна справа*. 2013. № 6 (2.2). С. 3–10.

11. Opération Eurêka: 25 perquisitions et 13 personnes arrêtées en Belgique au cours d'une des plus grosses opérations antimafia jamais menées en Europe. URL: <https://www.rtf.be/article/operation-eureka-25-perquisitions-et-6-personnes-arretees-en-belgique-au-cours-dune-des-plus-grosses-operations-antimafia-jamais-meneesen-europe-11192185>.